

A történetet elmesélte: Mata János

Van Debrecennek egy kis ékszerdoboz - egy kicsiny kápolna az egykori Dobozi temető megmaradt dombocskájának tetején. A kápolna áll ma is, s körülötte pár régi sír - amolyan temetői "skanzen". Mert a temető helyén ma, ahogy már ez lenni szokott, amikor egy város kezdi kinőni magát, lakótelep nyújtózik. Bizony elődeink porladó csontjai felett éljük mindennapjainkat - elhihetik nekem, láttam egy két régi temető szanalását, az a bizonyos ossáriumba (csontkamrába) gyűjtés - „nem egészen úgy történik, ahogy írva vagyon” - mondta volt apám egykoron. No de nem erről akarok itt most beszélni.

A történet idején - a múlt század harmincas éveinek elején - a temető, nyaranta fantasztikus elvadult növényekkel tele hatalmas és gyönyörű kert volt - amióta lezárták oda már nem temettek, így aztán a természet tette a dolgát. Az egykor ültetett virágok, bokrok, összefonódva, egész labirintusokat hoztak létre. a behorpadt lassan gazdátlanabbá váló sírok felett. Sok helyen még álltak az egykori

sírkövek, fejfák, kopott szövegüket ki lehetett bogozni - de egyre inkább nehezen.

Ebből a dzsungelből emelkedett ki egy kisebb domb, s rajta a Szt. Anna kápolna -apám szerint ez volt a neve, többször le is rajzolta, fába is metszette. A kápolna ma érdekes módon névtelen.

A szép kicsi templomocska meg a dombocskája aztán menedéke lett a szerelmespároknak - több okból is. Egyrészt azért, mert ide viszonylag kitaposott ösvény vezetett, s nem kellett utat vágni a vadonban, másrészt mert - a bokrok, s lombok között el lehetett rejtőzni az avatatlan szemek elől - ugyanakkor innen már messziről lehetett látni, ha jött valaki.

Akkoriban a közerkölcsök igen csak mások, voltak - s nyilvános helyen csókolózni? Hát az közszeméremérsértésnek számított, és akár rendőrségi ügy is lehetett belőle. Itt viszont, a kápolna bejáratához vezető két félkaréjos lépcsőn, el is lehetett üldögélni - s két csók között tervezgetni a jövőt. Főleg az egymástól eltiltott szerelmesek jártak ide, hogy titokban találkozzva, kijátsszák a zord szülők éberségét, akik ezért, vagy azért, (főleg vagyoni, vagy vallási okokból) nem látták szívesen virágba szökkenő szerelmüket.

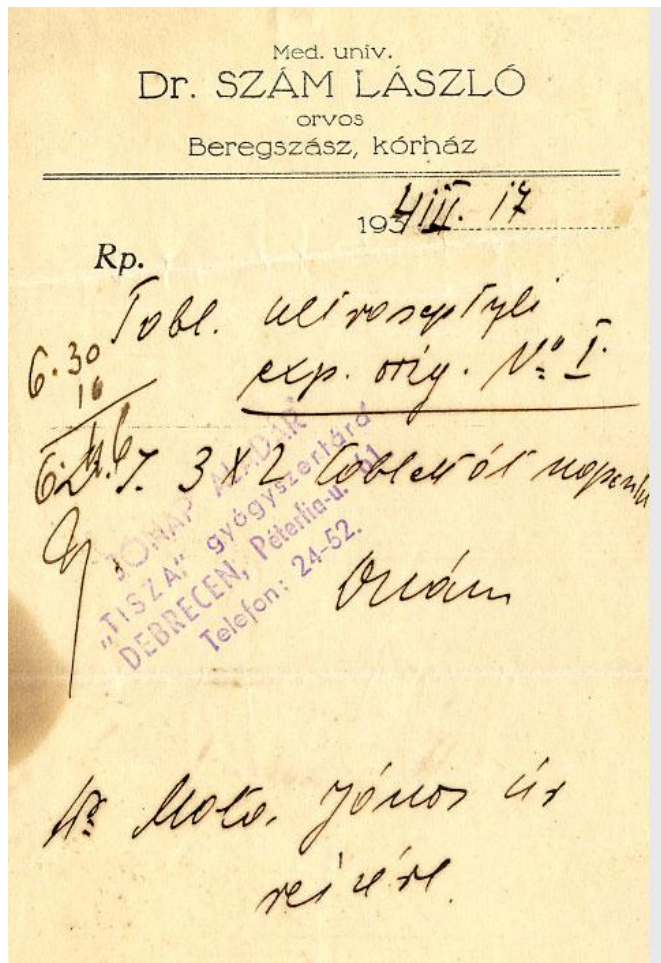
Nos, itt jövök én a történetbe – még ha egyelőre csak elméletileg is – ugyanis itt találkoztak titokban rendszeresen anyám, és apám, kiket szintén tiltott egymástól a szülői szigor. Tiltott, mert a tehetős mézsáros família (igaz akkor már a hadikölcsönöknek köszönhetően a tönk szélére került) nem óhajtott a vőnek az Erdélyből menekült nincstelen jövendőbelit - apámat.

A kápolna körül még jócskán álltak a régi sírkövek, az egyikken megakadt apám szeme. Jövendőbeli anyámmal kibetűzték a feliratot. E szerint egykoron (a dátumra nem emlékszem, (de rémlik, úgy az ezerhétszázad évek vége felé lehetett) a városban állomásozó brabanti "cuirassier" (kürasszié) azaz, vértés tiszt ifjú felesége bizonyos Barbara – sajnos a vezetékevére sem emlékszem - nyugszik a hant

alatt újszülöttjével. Mindketten röviddel a szülés után vesztvén életüket. Szegény Barbara mindössze 17 éves volt. Mint anyám – akkor.

Apáméknak megesett a szíve a fiatal anyán, aki gyermekével együtt – hol volt akkor még Semmelweis, és a fertőtlenítő kézmosás! - minden bizonnyal a gyermekágyi láz áldozatai lettek. Így hát, amikor ott jártak, minden alkalommal virágot vittek Barbara sírjára. Aztán jóval később, amikor már nagy nehezen, de megtörték a szülők szigorú tilalmát, én is ott baktattam mellettük kezemben az emlékezés virágaival. Mert a Barbara sírjával törődés hagyomány lett kicsiny családjunkban – amíg a háború szét nem tépte azt. De ez már egy másik történet.

1941-et írtunk, amikor apám hirtelen ágynak esett. Rázta a hideg, és a fuldoklásig köhögött. Tüdő és mellhártyagyulladás – mondta ki a rémisztő diagnózist családunk ismerős orvosa, kezében a 41 fokot mutató lázmérővel. Akkoriban egy ilyen diagnózis felért a halálos ítélettel. (A csodatevő penicillinek még hírére sem hallottuk!). Általában minden második beteg belehalt az ilyen kombinációba. Úgy az ötödik, hatodik nap táján beállt a krízis - rendkívül magas láz, (40 C felett), bőséges verejtékezés, időnkénti eszméletvesztés és persze keserves fuldokló köhögésrohamok. Ha ezt a beteg túlélte – megmaradt. Ha a szervezete nem bírta - belehalt. Én akkor mindössze hatéves voltam, de apám sárga arca ma is előttem van, hallom a fuldokló köhögését, látom anyám s nagyanyám kínlódását, hogy valahogy nedves, majd száraz lepedőbe tudják csavarni apám testét (akkoriban priznicnek hívták ezt a lázcsillapító módszert, ma is használják főleg a gyermekgyógyászatban), de a láz nem hagyta magát - legfeljebb 39 fokig ment vissza a higanyszálacska - aztán újra 41 - 42... meg aztán ahogy próbálják apámat teával itatni, meg ahogy anyám kétségbeesetten imádkozik... Meg a rettegésre, ami minden porcikámat átjárta.

A patikába mindig én mentem. Valami csoda folytán – a lakásunkat a Hatházi utca 27-et később 1944 - ben bombatalálat érte, a romos épületet a környékeliek aztán alaposan ki is fosztották, beletaposva a sárba mindent, ami számukra nem volt érték. Könyveket, levelezést, rajzokat...- de egy kis cédulácska, a recept egy sáros könyv lapjai között megmaradt. Innen tudom a dátumot,- a krízis valamikor 1941. február 17-e körül következett be. Apám egy nagyobb lázroham után - bár a láza most sem ment 39 alá - úgy tűnt kimerülten elalszik. Anyám, nagyanyám, lábujjhegyen kijöttek a szobából, ahol apám feküdt. Aztán a fáradságtól rögtön el is aludtak. Én már jóval korábban - anyámék szerint - álomba sítottam magam. Ami ez után történt, csak anyámék elmondásából tudom, valamint apáméból, de az ő történetét jóval később ismertem meg. Anyámék apám kiabálására riadtak fel. Berohantak apámhoz. De apám nem ismerte meg őket, félrebeszélte, és dobálta magát az ágyban. Beállt a krízis. Kétségbeesett reménytelennek látszó harc

kezdődött. Próbálták újra állottvizes lepedőbe csavarni apámat, (vagyis „priznicelni”) de először sehogyan sem sikerült. Aztán néha sikerült, néha nem. Az éjjel hátralévő részében kétségbeesetten csatáztak a lázzal, hajnal lett amikor mintha a roham pillanatnyi szünetet tartott volna, akkor meg tudták mérni a lázát. A lázmérő bizony még mindig 41 fokot mutatott. A kaszás nem akarta elengedni áldozatát. Hajnalodott. Kétségbeesetten, és tehetetlenül jöttek ki a szobából. Az orvost hívni - még igencsak korán volt. Semmi okosat nem tudván kitalálni, rettegve mentek vissza, - és nem hittek a szemüknek. A korareggeli napfényben fürdő szobában apám békésen aludt a nagy családi ágyban.

Aztán minden, mint a mesében.

Én reggel arra ébredtem, hogy a betegszobából vidám csevegés hallatszik. Mintha apám hangját is hallottam volna, s néha anyámét, meg nagyanyámét is. Nem hittem a fülemnek. Kipattantam az ágyból s be a betegszobába - ahol a szememnek is nehéz volt hinnem. Apám sápadtan borostásan, de láztalanul, kisimult arccal, vidáman teát szürcsölgetve ült a felpárnázott ágyban, kétoldalt az ágy szélén az örömtől könnyes arcú anyám, s nagyanyám.

Apám valami - lázálmában látott - répaemberkékről szóló vidám történet, mesélt, melynek én csak a végére értem, s hiába nyúztam apámat, hogy mondja megint el - azt mondta, hogy hullafáradt, s el is aludt. Átaludta a napot, és az éjszakát is, láztalanul ébredt, és ettől a naptól kezdve rohamosan javult az állapota, olyannyira, hogy a negyedik napon már felkelt megborotválkozott, s hosszan csevegett a doktorral, aki örömmel, de hümmögve csóválta a fejét a rendkívüli gyors javulás láttán. Apám hihetetlen rövid idő alatt felépült, s amint kezdett kitavaszkodni, ami elég későn jött abban az évben – itt-ott még nagy hófoltok fedték a várost, egy szép nap apám kézen fogott, s anyám és nagyanyám hangos tiltakozás ellenére „- hogy még csak most épült fel, meg a gyerek is megfázhat - egy csokor hóvirággal felfegyverkezve - kimentünk a dobozi utcai temetőbe. Igen, oda a brabanti vértestiszt gyermeke és ifjú felesége Barbara sírjához. útközben, mert őszintén szólva én is igen csak ódzkodtam ettől a havas meg latyakos kirándulástól - apám elmondta miért is ilyen sürgős ez a látogatás.

Amikor azon a rettenetes „krizises” éjjelen apámat leteperte a lázroham, először szörnyű látomásai voltak. Valami ragacos fekete iszapban birkózott, magával az iszappal és nem tudott kimászni sehogyan sem. Néha úgy tűnt, legyűri, és beszippantja, néha meg már már sikerült kimásznia, de nem! Újra körbefonta, és húzta lefelé...verejtékbe fürödve hirtelen felébredt. Hajnal volt, és senki sem volt a szobában. A nap akkor kelt, és a napsugarakban vidáman csillogva táncoltak a porszemek. Apám - még mindig hatása alatt az előbb átélt nyomasztó szörnyűségeknek, nem nagyon tudta átvenni ezt a határozottan egyre vidámabb hangulatot. Aztán zenét is vélt hallani - aminek ritmusára a porszemek egyre jobban összesűrűsödve táncoltak tovább.. . Lassan formát öltöttek s a tánc végén az aranyló porszemekből összerakódva ott állt az ágya mellett egy magas vértestiszt, egy „cuirassier” frissen és elegánsan. Finom, flandriai csipkés gallér borította a vállát, a mellvértje ragyogóan csillogott a hajnali napfényben. Oldalán gazdagon díszített oroszlánfejben végződő markolatú egyenes kard, lábán térd fölé érő fekete lakkozott fényes lovaglócsizma. A tiszt jóképű kékszemű fiatal fickó volt, és fehér púderes copfos, szalagos parókát viselt. Néhány pillanatig csak nézte apámat, aztán fölé hajolt, s akkor a mellvértjében, mint a tükörbe, apám meglátta magát. Sárga beesett arcú borostás sovány figura nézett vissza rá. Elborzadt. Tényleg a halálomon lennék? A tiszt rosszállóan csóválta meg a fejét. Lassan lehúzta jobb kezéről könyékig érő szarvasbőr kesztyűjét, biztatóan apámra mosolygott, majd a tenyerét apám homlokára tette. Kellemesen hűvös volt az érintése, amitől valami nagyon - nagyon jóleső, végtelen nyugalom ömlött végig apámon. Üdvözölni akarta, megköszönni ezt a nyugalmat - de képtelen volt megszólalni. A tiszt pedig le nem véve a pillantását róla, még egy kis ideig apám homlokán tartotta a kezét. Megint elmosolyodott, majd lassan elvéve a kezét, és amíg felhúzta a kesztyűjét, ahogy jött, aranyló táncoló porszemekké porlott szét a hajnali napsugarakban.

- Eddig a történet mondta apám – ezért vagyunk itt. - Meggyőződésem, hogy ő húzott ki a csávából”.

A megdőlt kőlapról leseperte a havat, aztán rátette a kis csokor hóvirágot.

- Na és a répaemberkék? – kérdeztem, mert borzasztóan szerettem volna tudni a történetet - amiről akkor lemaradtam.

Répaemberkék? - nézett nagyot apám - répaemberkék - ismételte lassan - hát olyanokra nem emlékszem.

Múltak az évek, én még sokáig vittem oda virágot, aztán a temetőt szanálták, de a kápolna, és a domb megmaradtak az ott lévő néhány sírral együtt.

Engem másfelé sodort az élet, egyedül maradtam a történettel, s most már apám, (emlékét ma utca őrzi a városban) anyám, s húgom sírjára viszek virágot. Néha eszembe jut, hátha az a kőlap áll még - és talán oda is kellene...

